

**KONCEPCJA PROGRAMOWA, ORGANIZACYJNA I FINANSOWA
FUNKCJONOWANIA GMINNEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ W JABŁONNIE IM.
WŁADYSŁAWA TACZANOWSKIEGO**

Biblioteki publiczne, podobnie jak wiele innych instytucji kultury, stoją dziś w obliczu wielu poważnych wyzwań. Świat XXI wieku ulega ciągłym zmianom, nie tylko społecznym czy kulturowym, ale przede wszystkim technologicznym. Zmiany te powodują, że potencjalny użytkownik staje się coraz bardziej wymagający. Mówimy, że świat to globalna wioska. W tej wiosce swoje miejsce musi mieć też książka i biblioteka. Czytelnik, staje się obecnie użytkownikiem a często także klientem. Chce dostępu do Internetu (najlepiej darmowego), katalogu on-line (także mobilnego), wydarzeń kulturalnych, edukacyjnych, szkoleń, kursów, spotkań prelekcji a wszystko to w ładnym otoczeniu. Coraz częściej mówi się o budowaniu społeczeństwa informacyjnego, w to budowanie biblioteki (jako instytucje nieistniejące bez społeczeństwa) nie tylko chcą, ale muszą się włączyć. Na mocy ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie terytorialnym biblioteki publiczne stały się lokalnymi instytucjami kultury, których organizatorem jest samorząd gminy. Ze względu na niestabilną sytuację finansową biblioteki aby wykonać swoje zadania muszą teraz szukać środków na odpowiednie funkcjonowanie poza organem sprawującym nad nim kontrolę. Gmina, jako organizator, zobowiązana jest do zapewnienia środków niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania, ponieważ jednak są to zazwyczaj środki ograniczone zadaniem biblioteki, jej dyrektora oraz pracujących w niej osób jest pozyskiwanie dodatkowych środków pochodzących z

- Programów ogólnopolskich skierowanych do instytucji kultury;
- Stowarzyszeń, fundacji działających na rzecz rozwoju informacji, czytelnictwa;
- Banków, które coraz częściej dofinansowują działalność kulturalną;
- Od sponsorów.

Biblioteka publiczna powinna funkcjonować w taki sposób, aby każdy mieszkaniec gminy miał pewność, że jest to instytucja niezbędna, której finansowanie jest decyzją słuszną. Ponieważ dostęp do niej ma każdy, niezależnie od wieku, wykształcenia, pochodzenia, płci i umiejętności to jak nigdy wcześniej ma ona teraz możliwość udowodnienia w swym regionie, że biblioteka jest instytucją, której nic nie może zastąpić.

Ponieważ Gminna Biblioteka Publiczna w Jabłonninie im. Wł. Taczanowskiego istnieje tylko dzięki samorządowi gminy i przez niego jest finansowana to powinna w swych działaniach uwzględniać kierunki rozwoju gminy, potrzeby jej mieszkańców, a także ściśle współpracować z innymi gminnymi instytucjami.

Gminna Biblioteka Publiczna w Jabłonie im. Wł. Taczanowskiego działa na podstawie:

- Ustawy z dnia 27 czerwca 1997 roku o bibliotece (tekst jednolity w Dz. U. z 2019.1479 ze zm.)
- Ustawy z dnia 25 października 1991 roku o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity w Dz. U. z 2018.1983 ze zm.)
- Ustawy z dnia 8 marca 1998 roku o samorządzie gminy (tekst jednolity w Dz. U. z 2019.506 ze zm.)
- Ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (tekst jednolity w Dz. U. z 2019.869 ze zm.)
- Statutu Gminnej Biblioteki Publicznej w Jabłonie im. Wł. Taczanowskiego (Uchwała nr XXIII/176 z dnia 26 lutego 2021r.)

Gminna Biblioteka Publiczna w Jabłonie im. Wł. Taczanowskiego jest samorządową instytucją kultury, wpisaną do rejestru instytucji kultury. Organizatorem Biblioteki jest Gmina Jabłonna. Siedzibą Biblioteki jest wieś Jabłonna-Majątek, a terenem jej działalności gmina Jabłonna. Biblioteka jest zlokalizowana w Jabłonie-Majątek 17. Ponadto w jej skład wchodzi trzy filie: w Piotrkowie, Skrzynicach i Chmielu. Placówki te tworzą sieć w zakresie usług bibliotecznych, informacyjnych i kulturalnych dla mieszkańców gminy Jabłonna. Podstawą działania Biblioteki jest wysokość dotacji przyznanej przez Organizatora. Od niej zależy nie tylko wielkość i jakość lokali bibliotecznych, liczba zakupionych książek, stan sprzętu ale także zasób kadr.

Zbiory Biblioteki stanowi literatura pisarzy polskich i obcych, literatura dla dzieci i młodzieży, literatura popularnonaukowa ze wszystkich dziedzin wiedzy, bogaty zestaw lektur szkolnych, a w czytelni encyklopedie, leksykony, słowniki i albumy. Oprócz wypożyczalni dla dorosłych, czytelni, kąci dla maluchów placówka wyposażona została w Czytelnię Internetową, która w dzisiejszych czasach jest niezbędna w zaspokajaniu potrzeby i zainteresowań czytelniczych użytkowników.

Główną misją Biblioteki jest rozwijanie i zaspokajanie potrzeb czytelniczych ogółu społeczeństwa oraz upowszechnianie wiedzy i rozwoju kultury. Zapewnienie Czytelnikom dostępu do wszelkiego rodzaju informacji przy wykorzystaniu nowoczesnej technologii. Stwarzanie warunków umacnianie nawyków czytelniczych wśród dzieci od lat najmłodszych. Tworzenie przyjaznej biblioteki i spełnianie oczekiwań wszystkich jej użytkowników. Udział w budowaniu społeczeństwa obywatelskiego i dbanie o zachowanie tożsamości kulturowych mieszkańców gminy Jabłonna.

W celu stworzenia nowoczesnej instytucji kultury niezbędne jest poprawienie wyglądu pomieszczeń placówki oraz przyciągnięcie w jej progi nowych grup użytkowników, ale także zapewnienie mieszkańcom gminy nowych przedsięwzięć kulturalnych i oświatowych.

Biblioteki publiczne należą obecnie do instytucji, które muszą na nowo zdefiniować swoją rolę w społecznościach na rzecz których działają. Coraz łatwiejszy dostęp do informacji i wiedzy przez Internet, a także spadek czytelnictwa „papierowych” książek i prasy wywiera istotny wpływ na ich tradycyjne funkcje. Tempo zmian zachodzących w globalnym świecie powoduje, iż ludzie muszą nieustannie adaptować się do nowych warunków, co z kolei powoduje konieczność uczenia się przez całe życie. Kompetencje zdobyte w szkole czy na uczelni nie wystarczają już do tego, by odnosić sukcesy zawodowe czy być aktywnym obywatelem. Stałe ich doskonalenie, innowacyjność i kreatywność stają się podstawą rozwoju. Wiele wysiłku wymaga też nadążanie za zmianami, jakie wynikają z rozwoju technologii komunikacyjnych i informacyjnych, a ich skutki społeczne trudno w pełni przewidzieć. Na warunki działania bibliotek wpływa też polityka kulturalna państwa, a także zainteresowanie kulturą ze strony władz regionalnych i lokalnych oraz ich polityka w tej dziedzinie.

W tej sytuacji, aby jak najlepiej wywiązywać się z roli instytucji publicznej, biblioteki powinny stale poszukiwać nowych sposobów odpowiadania na zmieniające się potrzeby mieszkańców. Muszą też umieć wykazać sens swego istnienia pokazując, w jaki sposób przyczyniają się do rozwoju społeczności lokalnych, którym służą. Współczesne biblioteki musi więc rozpoznawać i spełniać potrzeby użytkowników, dostarczać szeroką ofertę usług i reagować na zmieniające się uczestnictwo w kulturze.

Jako instytucja publiczna biblioteka powinna być dostępna dla wszystkich mieszkańców niezależnie od ich statusu społecznego, zamożności, sprawności ruchowej i intelektualnej, wykształcenia, narodowości itp. i posiadać dla nich odpowiednią ofertę. Każdy mieszkaniec powinien mieć prawo do korzystania z wszystkich zasobów i usług biblioteki.

Informacja i wiedza oraz zasoby kultury dostępne w bibliotece powinny być rzetelne, neutralne, aktualne i niepodlegające cenzurze. Biblioteka musi zapewniać różnorodność form dostępu do informacji i wiedzy oraz treści kultury poprzez zbiory biblioteczne oraz technologie komunikacyjne i informacyjne, a osobom mającym różnego rodzaju trudności w korzystaniu z jej zasobów zapewnić odpowiednie wsparcie.

Biblioteka publiczna winna działać na rzecz wzrostu zaufania i współpracy pomiędzy mieszkańcami oraz różnymi grupami, organizacjami i instytucjami w społeczności lokalnej. Ma za zadanie przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu i powinna przyczyniać się do budowania tożsamości wspólnoty lokalnej.

Biblioteka publiczna musi być związana z trzema sferami działalności:

- sferą usług informacyjnych społeczeństwa,
- sferą działalności edukacyjnej, wspomagającej instytucjonalny system kształcenia poprzez promocję czytelnictwa i zapewnienie dostępu do informacji koniecznej do samokształcenia
- sferą animacji kultury w środowiskach lokalnych.

W środowisku lokalnym, w którym działa, powinna pełnić rolę centrum edukacyjno-kulturowego. Rozwijać aktywność w zdobywaniu wiedzy i informacji, rozwijać aktywność społeczną, inicjować różnego rodzaju przedsięwzięcia kulturalne. W okresie dynamicznych przemian komunikacyjnych i informatycznych, biblioteki publiczne stają przed nowymi, coraz trudniejszymi zadaniami w zakresie:

- gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie materiałów bibliotecznych,
- udostępnianie zbiorów bibliotecznych na miejscu oraz na zewnątrz,
- gromadzenie oraz dokumentowanie wiedzy o gminie i regionie,
- udostępnianie bieżących informacji dotyczących kraju i spraw lokalnych,
- dostosowywanie świadczonych usług do zmieniających się potrzeb użytkowników i pojawiających się możliwości technologicznych,
- popularyzacja książki i czytelnictwa w środowisku lokalnym (spotkania autorskie, konkursy literackie i plastyczne, wystawy),
- współdziałanie z placówkami oświatowo-wychowawczymi,
- popularyzacja czytelnictwa poprzez organizowanie czasu wolnego dzieci, młodzieży a także osób starszych i z niepełnosprawnościami),
- dbałość o kadry Biblioteki na wszystkich poziomach i podnoszenia kwalifikacji,
- doskonalenie metod i form pracy w Bibliotece

Warto podkreślić, że pełne zaangażowanie się w realizację wizji rozwoju jest możliwe tylko wówczas, gdy w jej wypracowanie włączony jest cały zespół, a także otoczenie biblioteki – samorząd, partnerzy, mieszkańcy.

Biblioteka – jako organizacja ucząca się – powinna stale doskonalić swoje działania. Zwracać się do mieszkańców z prośbą o informację zwrotną na temat świadczonych przez siebie usług i wykorzystywać ją do podnoszenia ich jakości. Dbać o rozwój swoich pracowników, umożliwić im uczenie się od siebie nawzajem i korzystanie z różnych form doskonalenia zawodowego.

Badanie potrzeb jest procesem stałym, a jego efekty wpływają na ewentualne zmiany w planach rozwoju biblioteki. W małych społecznościach jaką jest gmina Pilica poznanie potrzeb nie wymaga stosowania skomplikowanych metod badawczych. W wielu przypadkach wystarczą nieformalne rozmowy z mieszkańcami – zarówno korzystającymi z usług biblioteki, jak i z tymi, którzy aktualnie z tych usług nie korzystają. Źródłem wiedzy o potrzebach mogą być także kontakty z lokalnymi liderami, przedstawicielami grup nieformalnych, instytucji i organizacji, które zwykle same gromadzą tego typu informacje i chętnie się nimi dzielą.

Historycznie ukształtowana funkcja biblioteki to zapewnianie dostępu do informacji, wiedzy i kultury poprzez książki. Rozwój nowoczesnych technologii powoduje, że wiedza jest w coraz większym stopniu zdigitalizowana, a dostęp do niej odbywa się przez Internet. Rośnie popularność audiobooków i e-booków. Zbiory bibliotek zawierają także filmy, zapisy spektakli teatralnych czy koncertów na DVD lub muzykę na CD. W przypadku małych bibliotek, których nie stać na zakup wystarczającej liczby książek popularyzujących wiedzę, a w zbiorach dominuje literatura, rola Internetu w zapewnianiu dostępu do najbardziej aktualnych informacji i wiedzy jest jeszcze bardziej istotna. Mimo zmian w formach dostępu do informacji i wiedzy ten obszar usług jest wciąż najbardziej typowy dla biblioteki. Funkcji tych nie pełnią na ogół inne lokalne instytucje i organizacje – jest to więc rola wyjątkowa, a tym samym może być dla tożsamości biblioteki kluczowa.

Szansą dla bibliotek jest pomaganie mieszkańcom w wyszukiwaniu wiarygodnych informacji i rzetelnej wiedzy w Internecie, porządkowanie swoistego chaosu, który jest spowodowany nadmiarem źródeł. Ponieważ umiejętność posługiwania się technologiami jest kluczowa jeśli chodzi o dostęp do informacji i wiedzy, biblioteki powinny oferować mieszkańcom różne formy edukacji cyfrowej na podobnej zasadzie, jak edukują użytkowników w zakresie korzystania z katalogów. Ponadto biblioteki mogą stać się miejscem, w którym mieszkańcy uczą się korzystania z technologii w załatwianiu swych codziennych spraw: zakupu biletu lotniczego, rezerwowaniu ofert wakacyjnych, przeglądaniu ofert pracy, poszukiwaniu ofert edukacyjnych czy komunikowaniu się z bliskimi przez Skype'a. Wszystkie te ważne aspekty związane z edukacją cyfrową i przeciwdziałaniem wykluczeniu cyfrowemu mogą być zaadresowane w bibliotece.

W przyszłych latach, szczególnie w miarę pozyskiwania nowych technologii, biblioteka publiczna mogłaby stać się lokalnym ośrodkiem świadczącym specjalne usługi informacyjne, takie jak: udostępnianie dokumentów informujących o działalności władz samorządowych, usług z zakresu informacji biznesowej, głównie dla małych i średnich firm na danym terenie, profesjonalne usługi informacyjne dotyczące np. przepisów prawnych, podatkowych, wolnych miejsc pracy itp.

Biblioteka powinna być miejscem, gdzie odbywa się najwięcej wydarzeń kulturalnych gminy. Głównym celem będzie więc stworzenie miejsca, służącego mieszkańcom na wszelkie możliwe sposoby, nie tylko do wypożyczania książek czy prasy. To tutaj, przy odpowiednim dofinansowaniu organizacji rządowych, pozarządowych oraz prywatnych sponsorów czy wolontariuszy można stworzyć centrum wiedzy i kultury. W XXI wieku priorytetem staje się umiejętne korzystanie z e-administracji, misją biblioteki powinno być więc przeprowadzenie odpowiednich szkoleń dla grup społecznych zagrożonych wykluczeniem informacyjnym. Jako jedyna biblioteka w gminie ma też obowiązek promować lokalnych twórców, wspierać działania integrujące społeczność lokalną. Ponieważ już dziś posiada odpowiednią infrastrukturę to w niedalekiej przyszłości możliwe jest stworzenie w niej prężnie działającego ośrodka życia lokalnego.

Cele strategiczne:

- I. Optymalizacja struktury organizacyjnej biblioteki dostosowana do oczekiwań lokalnej społeczności oraz kierunków rozwoju gminy.
- II. Kreowanie wizerunku biblioteki – podnoszenie prestiżu.
- III. Permanentne podnoszenie kwalifikacji kadry biblioteki przy jednoczesnym stymulowaniu jej aktywności zawodowej.
- IV. Poprawa standardu w pomieszczeniach biblioteki przy jednoczesnej poprawie warsztatu informatyczno-technicznego.
- V. Stworzenie prężnego ośrodka życia kulturalno-oświatowego gminy

Rozwijanie usług kulturalnych, informacyjnych i edukacyjnych w aspekcie potrzeb, zainteresowań, preferencji i wieku użytkowników Biblioteki

- akcje wspólnego czytania
- spotkania z autorami i twórcami
- lekcje i warsztaty biblioteczne
- wieczory poetyckie
- wernisaże wystaw twórczości czytelników
- akcje i spotkania dotyczące tradycji regionu połączone ze zbieraniem archiwaliów i ich opracowywaniem
- popularyzacja twórczości i działalności patrona Biblioteki Władysława Taczanowskiego
- współpraca ze stowarzyszeniami i instytucjami działającymi na rzecz zachowania dziedzictwa, rozwoju kultury oraz integracji osób z niepełnosprawnościami

Kształtowanie potrzeby kontaktu z książką wśród dzieci w wieku przedszkolnym

- akcje społeczne (min kampania „Mała Książka Wielki Człowiek”) inne kampanie promocyjne i programy autorskie skierowane do rodziców, zachęcające do czytania dzieciom
- akcje wspólnego czytania („Czytanie na dywanie” regularne zajęcia z książką dla dzieci w wieku 3-6 lat)
- wystawy tematyczne prezentujące autorów i książki dla dzieci
- konkursy plastyczne dla przedszkolaków na bazie przeczytanych książek

Kształtowanie potrzeb kontaktu z książką wśród dzieci i młodzieży

- lekcje i warsztaty biblioteczne
- akcje społeczne, kampanie promocyjne i programy autorskie zachęcające do czytania (min. akcja „Czytam sobie”)
- spotkania z autorami i twórcami
- konkursy adresowane do poszczególnych przedziałów wiekowych dzieci i młodzieży
- wystawy tematyczne związane z książką dla dzieci i młodzieży

Promocja czytelnictwa w grupie osób w wieku 20 – 50 i 50+ lat

- spotkania autorskie
- gromadzenie zbiorów zgodnie z dezyderatami czytelników
- zakup nowości wydawniczych
- konkursy i akcje czytelnicze kierowane do czytelnika dojrzałego
- wznowienie działalności DKK – Dyskusyjnego Klubu Książki dla dorosłych
- włączanie dorosłych czytelników do działań prowadzonych przez bibliotekę dla dzieci i młodzieży

Budowanie trwałych relacji ze środowiskiem lokalnym:

- rozwijanie oferty sprofilowanej i dostosowanej do potrzeb mieszkańców
- przeprowadzenie diagnozy potrzeb rozwojowych mieszkańców
- aplikowanie o środki zewnętrzne na realizację projektów rozwojowych dla mieszkańców
- udostępnienie grupom nieformalnym pomieszczeń, w których będą mogli realizować projekty

Podnoszenie kwalifikacji pracowników

- aplikowanie o granty na projekty szkoleniowe dla bibliotekarzy
- regularny udział kadry w konferencjach, szkoleniach i projektach na szczeblu regionalnym i ogólnopolskim

Udział w programach i projektach kierowanych do bibliotek

- aplikowanie o fundusze zewnętrzne na organizację wydarzeń i zakup książek (Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa, Fundacja PGNIG im. Ignacego Łukasiewicza Wsparcie, Fundacja Banku PKO S.A., Fundacja mBanku, Kraszewski. Komputery dla bibliotek itp.)
- śledzenie instytucji inicjujących ogólnopolskie wydarzenia, mediów, publikacji i trendów

Program działania Gminnej Biblioteki Publicznej w Jabłonie im. Władysława Taczanowskiego to dokument opisujący działania planowane w instytucji w odpowiedzi na lokalne potrzeby i wyzwania związane z globalnymi trendami bibliotekarskimi, technologicznymi i społecznymi. Jednocześnie jest zapisem aktywności, które biblioteka prowadzi i będzie prowadzić w ramach swojej działalności statutowej oraz wynikających z niej potrzeb. Realizacja poszczególnych działań będzie determinowana stabilnością dotacji otrzymywanej od Organizatora oraz skutecznością pozyskiwania środków zewnętrznych. Realizacja poszczególnych działań będzie poprzedzona staraniami o pozyskanie odpowiednich środków finansowych. Zadania będą realizowane przez pracowników Biblioteki. Nadzór nad realizacją założonych celów strategicznych i operacyjnych będzie sprawował dyrektor Gminnej Biblioteki Publicznej w Jabłonie im. Wł. Taczanowskiego.

Biblioteka jako instytucja publiczna korzystająca z publicznych środków ma obowiązek zachowania przejrzystości. Budżet biblioteki i sprawozdania z jego realizacji powinny być dostępne dla mieszkańców i poddane społecznej kontroli. Biblioteka prowadzi działania w oparciu o jawne zasady, normy, regulaminy i odpowiada na pytania mieszkańców dotyczące ewentualnych niejasności. Plan rozwoju biblioteki i inne dokumenty planistyczne są dostępne publicznie i mogą być komentowane przez mieszkańców i lokalnych partnerów.

Możliwości rozwoju biblioteki publicznej w dzisiejszym świecie jest niezliczona wręcz ilość. Nadmienić należy również, że zatrudniana kadra daje duże możliwości rozwoju w każdym kierunku. Odpowiednie warunki pracy i należyte motywowanie pracowników pozytywnie wpłynie na chęć nieustannego podnoszenia przez nich kwalifikacji zawodowych. Istnieje także wiele sposobów na pozyskanie środków na realizację wyznaczonych celów. Ze względu na pogarszającą się sytuację finansową Organizatorów bibliotek publicznych, konieczne staje się umiejętne pozyskiwanie owych środków na funkcjonowanie niezależne tylko od jednostek samorządowych. Najważniejsze to nie zapomnieć, jak ważna jest biblioteka i jej rola w dzisiejszym świecie.

Biblioteka powinna być takim ciepłym miejscem, do którego można będzie przyjść i zrelaksować się przy książce nie martwiąc się o hałas. Takim przyjaznym miejscem, gdzie każdy będzie mógł się odnaleźć. Biblioteka to miejsce, w którym można odpocząć, wyciszyć się i spędzić miło czas. Powinna być dostosowana do potrzeb każdego czytelnika, być miejscem z „duszą”.

/Edyta Majewska/

